

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 184. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr06val-shoot-idm139779799903456.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

NEH I:4 1860

Berlingske Tidende spør 13.12.1859, at samlingen vil »faae en overordentlig talrig Læsekreds baade mellem Smaa og Store, skjøndt den væsentlig synes skreven for de Sidste«. Af bemærkningerne til hvert enkelt stykke kan nævnes, at *Gaardhanen og Veirhanen* »rivaliserer med« *Toppen og Bolden* (som *Kjærestefolkene* altså fra første færd er blevet kaldt!). *Barnet i Graven* kaldes »et lille Digt i Prosa [...] et sandt Mesterstykke, hvori et fortvivlet Moderhertes Forstemning og Gjenopvækkelse er skildret med en mageløs Kraft og Simpelhed.« »*Deilig*« har »en Blanding af skalkagtigt Lune og Gemyt, der gjør en forfriskende Virkning; Figurerne, der optræde, er let skizzerede, men forme sig i saa bestemte Omrids og staae saa lyslevende og talende for Læseren, at det er umuligt at glemme dem.« I *En Historie fra Klitterne*, »der slutter denne kostelige lille Samling, smelte Forfatterens livlige Beskrivelser af en Natur, der nylig har grebet ham stærkt, ypperlig sammen med et smukt, digterisk Stof til et Hele, der vidner om, at hvormeget Fortræffeligt St. Blicher end har skjænket os fra den jyske Vestkyst, er der dog endnu en rig Høst tilbage for Den, der har et aabent Øie for denne vilde, forunderlige Scene og for de Figurer, der bevæge sig paa den.«

Også Dagbladet 24.12.1859 er positivt stemt og glæder sig over, at Andersen »vedbliver at producere med en Friskhed og en Ungdommelighed, der er forbausende«. Af de 5 fortællinger klassificeres *Pen og Blækhuus* plus *Gaardhanen og Veirhanen* som eventyr, de 3 andre stykker som historier. *Pen og Blækhuus* har en smuk tanke: ingen skaber noget af sig selv, indklædt i en humoristisk allegori. Men i *Gaardhanen og Veirhanen* »savnes der Klarhed i den Grundtanke, som skal give 185 Eventyret dets højere Betydning, der løber for mange Traade sammen, og det svækker Indtrykket«. Derimod er *Barnet i Graven* »en netop ved sin Simpelhed gribende Skildring af en Moders overvældende Sorg ved Tabet af sit Barn og hendes Vækkelse af denne Sorg til atter at føle sine Pligter for de Efterlevende«. »*Deilig*« er gennemtrukket af »et sprudlende Humor [...] og dog fremtræder Grundtanken med slaaende Klarhed; hvor kort og flygtig »Enkefruen« end er tegnet, staaer hun dog for Læseren som en lyslevende Skikkelse, en fortrinlig Typus, til hvilken vi Alle kjende Sidestykker«. Men *En Historie fra Klitterne* er ikke blot hovedstykket, men også »Samlingens Perle«. Hvad der mislykkedes for A med romanen At være eller ikke være, »fordi han kom ind paa Filosofiens og Dialektikens Gebeet, hvor han ikke mægter at føre sine Vaaben paa den rette Maade«, er nu lykkedes ham her »med en Overlegenhed, som vidner om hans store Digtermagt [...] han raisonnerer ikke, indlader sig ikke paa vanskelige spekulative Problemer, han fortæller i simple Ord sit Hittebarns Historie, lader den selv tale til Læserens Hjerter, og naar Fortællingen er tilende, har han med Poesiens Magt tvunget enhver Tvivl tilbage, saa at Enhver siger til sig selv: Det maa være saaledes! - Vi ansee denne Historie for noget af det Bedste og mest Fuldenkte, der nogensinde er udgaet fra Andersens Pen. En forøget Tiltrækningskraft faaer den derved, at dens Skueplads er henlagt til de vilde og øde Egne i Jylland, Vesterhavets Kyster og Klitterne ved Skagen; de kraftige Skildringer af disse lidet kjendte Egenes Natur og Befolkning ere en Frugt af Andersens sidste Sommerreise.«

Almanakken 24.12.1859 Basnæs: »I Dagbladet læst en meget rosende Anmeldelse af de sidste Eventyr«.

Illustreret Tidende, som begyndte at udkomme 2.10.1859, var fra starten af A venligsindet. Under signaturen M. (M. Galschiøt?) bragte det 25.12.1859 (ej i BFN) en stor biografisk artikel om A, væsentligt refererende fra MLE, men dens slutord former sig som en anmeldelse: »Naar han netop i denne Tid, fem og tyve Aar efter at det første Eventyr var skrevet, kan bringe sin ualmindelig store Læsekreds en ny Samling, i hvilken »En Historie fra Klitterne« og »Deilig« ikke staae tilbage for nogen af de tidligere Historier, saa see vi heri en Forjættelse af, at Høsten vil blive Sommeren lig.«

C. Rosenberg, som tidligere havde rost eventyrene, men slagtet At være eller ikke være, er nu både positiv og negativ i sin anmeldelse i Dansk Maanedsskrift, bd. I 1860, 419-21: Hæftet giver »interessante Exempler baade paa hvor høit en naiv Digter kan stige, naar han udelukkende følger sin umiddelbare Følelses og sin Phantasies Indskydelser, og hvorledes han kan gribe fejl, naar han vil skrive med en bestemt filosofisk Hensigt og for at bevise Noget [...] »Pen og 186 Blækhuus« staaer saaledes maaskee uovertruffet iblandt de mange Frembringelser af lignende Art fra denne Haand. I [...] »Barnet i Graven« kommer det gennem en smuk og sand Phantasie til levende Anskuelighed, hvorledes den christelige Livsopfattelse er i Stand til at styrke og gjøre dygtig til at leve, medens Digterens naturlige Lune slaaer sig løs paa sin ganske eiendommelige Maade i »Gaardhanen og Veirhanen«, og i »Deilig« med Træk, der ere grebne ud af Livet, satiriserer over en rigtignok ofte fremhævet, men vistnok altid paany fremkommende Daarskab.« Så langt så godt. »Derimod bliver under Læsningen af »En Historie fra Klitterne« den Glæde, som man har ved alt det Poetiske i Opfindelsen og Fremstillingen, ligefra Skibbrudet og Barnets Liv i Fiskerhytten til den vanvittige og syge Mands Forsvinden i den tilfygdede Kirke, forringet, ikke Saameget ved enkelte Urigtigheder eller Usandsynligheder, saasom at Fiskerbaaden skal føres paa en egen Maade over den yderste Sandrevle - denne ligger overalt i det Mindste over en Favn dybt - eller at der i Magsveir pludselig springer en Planke i Skibet, som derved, at Fortællingen er anlagt paa at bevise Noget, der ikke kan bevises,

og at i alt Fald Digterens Tankegang er meget utilstrækkelig og tildeels skjæv [...] Man skal ikke gjøre det, der kun er den inderste personlige Bevidstheds, Samvittighedens, Troens Sag til Gjenstand for den endelige Forstands Raisonneren *pro* og *contra*. Allermindst kan dette blive Digterens Opgave [...] men prøver han paa at overbevise ved Grunde og Slutninger, da bringer han strax den selvbehagelige Forstand paa Benene, der virkelig paa denne Kampplads er den stærkere Part, og han vil ogsaa for den, der deler hans Tro og Livsanskuelse, forstyrre sin Dignings rene, poetiske Indtryk, selv hvor den er saa rig paa Skjønheder, som »En Historie fra Klitterne«.

»Ærgerlig over et ubilligt Angreb af Rosenberg paa min Klithistorie«, noterede A i Almanakken 9.5.1860.

At Rosenberg stod temmelig alene i samtiden om sin dom bekræftes yderligere af brevene. 14.3.1859 skrev Ingemann bl.a.: »Det var mig smukt og glædeligt at Udødeligheds-Ideen var Grundtonen ogsaa i hvad Stormen tilhviskede Dem mellem Klitterne, den Døendes smukke Vision i Kirken blev rigtignok Digterens Drøm og »Historien« opgav sin mulige objective Grund, men det var en nødvendig Følge af Compositionen.«

Signe Læssøe, som på denne tid boede hos sin søn i Ølgod præstegård ved Varde, skrev 16.12.1859: »Jeg er henrykt over det første Stykke, som er, hvad en Digters Arbejder altid skulde være: et Nødvendighedens Foster; man føler, at De ikke kunde lade være at skrive. Det rene, sande Digtervæld sprudler fra hver Linie; det er et 187 Mesterværk, som altid vil bestaae og erkjendes af kommende Slægter. »Barnet i Graven« er særdeles rørende og træder her poetisk frem; i Stedet for af den almægtige Tid, der, som jeg af Erfaring veed, ogsaa bringer Trøst, kaldes Moderen tilbage af sine Pligter. - Over »Deilig« blev der leet her i Præstegaarden meer end i det sidste Aar; jeg hilste i Mama min gamle Veninde, hvis Datter var *Primula veris* og *Bella donna* paa Ballet; hun er fortræffelig. - - - I det sidste Stykke have vi beundret Deres vidunderlige Blik for Alt; endog det uldne Lagen, Bonden skjuler bag Omhænget, har De seet. Det er ubegribeligt, som De gjemmer Alt og veed at anvende det [...] Naturbeskrivelserne fra Klitterne og hele Folkelivet er Sandhed til det Ubegribelige; hvor har De saa hurtigt kunnet opfatte det saa ganske? Jeg fulgte Dem Skridt for Skridt, og det var Alt sandt!« (BtA 510 ff).

I et brev dateret julenat 1859 fortæller Ilia Fibiger, at hun på en prik kan »sige Dem, hvilken af Deres Historier jeg finder deiligst. Trods »Barnet i Gravens« ideale Korthed - en Egenskab jeg, i Forbigaaende sagt, næsten sætter over alle - og trods Klithistoriens Naturbeskrivelser og øvrige Skjønheder, foretrækker jeg dog - ubetinget - : Deilig. Alene undtagen mit Yndlingseventyr, Den lykkelige Familie, synes jeg, det er det Deiligste, De har skrevet. Men Sophie anseer jeg rigtignok, paa Grund af hendes sidste Yttring, for en stor Skjælm. Dersom jeg var en gammel Onkel - thi for en Tante vilde det vel ikke engang skikke sig - vilde jeg sige: Pokker troe hende« (BtA 128 f).

I sit takkebrev 26.12.1859 nævner Hauch kun én titel: Klithistorien, »der vist er noget af det Bedste, De har skrevet [...] Den faste Tro, hvormed Deres Sjæl er henvendt mod det Evige hisset, udbreder en romantisk Glands over Deres Digte, som de fleste Poeter i vor Tid som oftest savne, hvormegen Dygtighed de ellers i andre Retninger kunne vise. De Øvriges Arbejder ligne Landskaber uden nogen dybere Himmelglands, uden Solskin, uden Maaneskin eller Stjerneskjær; men alt dette findes i Deres Digte, det kan ikke negtes; og dertil en eiendommelig barnlig og naiv Opfattelse af Livet, som Ingen i vor materialistiske Tid saa let skal gjøre Dem efter« (BtA 236 f).

Også den norske forfatter Andreas Munch havde glædet sig over den nye samling. 14.2.1860 skrev han, at han i forvejen kendte *Barnet i Graven* fra Nordiske Dikter och Skildringer, og at den af personlige grunde havde gjort ham så godt. »»Pennen og Blækhuset« er kosteligt - humoristisk og dog saa dybt. Ja, maatte vi kun Alle være rette Instrumenter i den store Mesters Haand! Og nu Historien fra Klitterne! I faa, dristige Træk et helt Livsmaleri - og det et Liv for Evigheden. Hvad De har villet dermed, har De opnaaet - man føler efter Gjennemlæsningen saa klart og trøstefuldt: Jordelivet er ikke vor 188 sidste Bestemmelse - der *maa* være en Fortsættelse, en Udvikling, en Gjengjældelse, en Forklaring og Udfyldning hiinsides! O, didhen staaer nu mit eneste Haab!« (BtA 517 f).

Endelig meddeler Almanakken 16.12.1859: »Besøg af Paludan Müller henrykt over Historierne.«